

ИЖТИМОЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

3-МАХСУС СОН

ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ
СПЕЦИАЛЬНЫЙ НОМЕР-3

JOURNAL OF SOCIAL STUDIES
SPECIAL ISSUE-3

ИЖТИМОЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ | JOURNAL OF SOCIAL STUDIES
№SI-3 (2024) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9556-2024-SI-3>

Бош муҳаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:
Сеитов Азамат Пулатович
доктор социологических наук
(Doctor of sociology, DSc)

Бош муҳаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:
Сабирова Умида Фархадовна
доктор социологических наук
(Doctor of sociology, DSc)

ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ | EDITORIAL BOARD:

22.00.01–Социология назарияси, методологияси ва тарихи. Социологик тадқиқотлар усуллари.
Теория, методология и история социологии. Методы социологических исследований.
Theory, methodology and history of sociology. Methods of sociological research.

Бекмурадов Мансур Бобомурадович
доктор социологических наук, профессор (Узбекистан)
Каланов Комил Куллахматович
кандидат социологических наук, профессор (Узбекистан)
Убайдуллаева Раиса Турсуновна
доктор социологических наук, доцент (Узбекистан)
Негматова Шахзода Шухратовна
доктор философских наук, профессор (Узбекистан)
Шайылдаева Асель Кокоевна
кандидат социологических наук (Кыргызстан)

Исмаилов Алишер Агзамович
доктор экономических наук, (Узбекистан)
Щепилова Галина Германовна
доктор философских наук, профессор (Россия)
Рожанский Михаил Яковлевич
кандидат философских наук (Россия)
Маматов Нормурат
доктор философских наук, профессор (Узбекистан)
Бурнашев Рустам Ренатович
кандидат философских наук, профессор (Казахстан)

22.00.02–Ижтимоий тузилиш, ижтимоий институтлар ва турмуш тарзи
Социальные структуры, социальные институты и образ жизни
Social structures, social institutions and way of life

Умаров Абсалом Адилевич
доктор социологических наук, профессор (Узбекистан)
Холбеков Абдугани Жуманазарович
доктор социологических наук, профессор (Узбекистан)
Шайхисламов Рафаэль Бадретдинович
доктор социологических наук, профессор (Россия)
Акулич Мария Михайловна
доктор социологических наук, профессор (Россия)

Антонио Алонсо Марсос
доктор политических наук, профессор (Испания)
Фадеева Любовь Александровна
доктор социологических наук, профессор (Россия)
Виктор Агаджаньян
доктор философии по социологическим наукам,
профессор (США)

22.00.03–Ижтимоий онг ва ижтимоий жараёнлар социологияси.
Социология социального сознания и социального процесса.
Sociology of social consciousness and social process

Аликариев Нуритдин Сапаркариевич
доктор экономических наук, профессор (Узбекистан)
Матибаев Тасполат Балтабаевич
доктор социологических наук, профессор (Узбекистан)
Николов Стефан
доктор философии по социологическим наукам, (Болгария)

Мирзахмедов Абдирашид Мамасидикович
доктор философских наук, профессор (Узбекистан)
Ли Ци
доктор исторических наук, профессор (Китай)
Сухомлинова Марина Валерьяновна
доктор социологических наук, профессор (Россия)

www.tadqiqot.uz решают задачи, предусмотренные Стратегией Узбекистана 2030, направленные на развитие науки за счет внедрения достижений научных исследований ученых и служащих их признанию в международном научном сообществе. Так, каждой статье, опубликованной в журнале, присваивается номер DOI (Crossref). Журналы включены в международные индексные базы данных. Входит в список журналов ВАК Узбекистана.

22.00.01-Социология назарияси, методологияси ва тарихи. Социологик тадқиқотлар усуллари.
Теория, методология и история социологии. Методы социологических исследований.
Theory, methodology and history of sociology. Methods of sociological research.

Пармонов Фарход Ярашевич
доктор социологических наук, доцент (Узбекистан)
Толипов Файзулла Саидович
кандидат исторических наук, доцент (Узбекистан)
Алимухамедова Нодира Ядгаровна
доктор философии по философским наукам (Узбекистан)

Камалова Хатира Сабыровна
кандидат социологических наук, доцент (Узбекистан)
Тагиева Гулсум Гафуровна
доктор философии по социологическим наукам (Узбекистан)
Ахмедова Феруза Медетовна
доктор философии по социологическим наукам (PhD)
(Узбекистан)

22.00.02-Ижтимоий тузилиш, ижтимоий институтлар ва турмуш тарзи
Социальные структуры, социальные институты и образ жизни
Social structures, social institutions and way of life

Аликариева Аълохон Нуриддиновна
кандидат социологических наук, доцент (Узбекистан)
Зайтов Элёр Холмаматович
доктор философии по социологическим наукам,
доцент (Узбекистан)
Қозоқов Собиржон Зокиржонович
доктор философии по социологическим наукам (Узбекистан)

Мирзахмедов Хуршид Абдирашидович
доктор философии по социологическим наукам,
доцент (Узбекистан)
Қаюмов Қахрамон Нозимжонович
доктор философии по социологическим наукам (Узбекистан)
Рахимбаева Дилбархон Абдулхамитовна
кандидат философских наук, доцент (Узбекистан)

22.00.03-Ижтимоий онг ва ижтимоий жараёнлар социологияси.
Социология социального сознания и социального процесса.
Sociology of social consciousness and social process

Махкамов Қодиржон Одилжонович
доктор философии по социологическим наукам,
доцент (Узбекистан)
Доспанова Дилара Уракбаевна
кандидат филологических наук, доцент (Узбекистан)

Каримов Бобир Шаропович
доктор социологических наук, доцент (Узбекистан)
Якубов Ильдар Харрасович
кандидат политических наук, доцент (Узбекистан)

Page Maker | Верстка | Саҳифаловчи: Хуршид Мирзахмедов

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC the city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

1. Sodiqova Shohida RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING KEKSALAR UCHUN IMKONIYATLARI VA XAVFLARI.....	9
2. Karimov Bobir FASILITATIV LIDERLIK – BOSHQARUVDA DEMOKRATIK JARAYONLARNI RIVOJLANTIRISH OMILI SIFATIDA.....	18
3. Алексеева Виктория ОСОБЕННОСТИ ВОСПРИЯТИЯ МОЛОДЕЖЬЮ СОЦИАЛЬНЫХ ЛИФТОВ В ПРОЦЕССЕ СОЦИАЛЬНОЙ МОБИЛЬНОСТИ.....	26
4. Якубов Ильдар СОВРЕМЕННЫЕ КОНЦЕПЦИИ УПРАВЛЕНИЯ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ.....	38
5. Ахмедов Нодир ИНФОРМАЦИОННАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ В УЗБЕКИСТАНЕ: ПРОБЛЕМЫ ФЕЙКОВЫХ НОВОСТЕЙ И МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ БОРЬБЫ.....	45
6. Abduraxmonova Manzuraxon, Sultonova Nazokatxon KVADROBERLAR SUBMADANIYATI – DEVIANT XULQ-ATVOR SIFATIDA.....	53
7. Alikariyeva A’loxon TA’LIM SIFATI MENEJMENTI TIZIMINI JORIY ETISH MUAMMOLARI.....	59
8. Berdimuratova Alima, Kamalova Khatira, Baymurzaev Azamat GLOBALLASIW DÁWIRINDE QARAQALPAQSTANLÍ JASLARDIŃ QÁDIRIYATLARĜA BAĜDARLANGANLÍĜI MÁSELELERI.....	67
9. Mirzaxmedov Xurshid SOTSIAL TRANSFORMATSIYA: YOSHLAR.....	81
10. Zaretdinova Nesibeli, Hakimniyazova Mavluda MEHNAT MIGRATSIYASINING DEMOGRAFIYAGA TA’SIRI.....	89
11. Mo‘minov Zokirjon IJTIMOIY MOBILLIK TURLARI: VERTIKAL VA GORIZONTAL IJTIMOiy MOBILLIK HAQIDA TUSHUNCHA.....	96
12. Узакова Зарина ДОШКОЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ КАК ЭТАП ФОРМИРОВАНИЯ СОЦИАЛЬНОГО КАПИТАЛА ДЕТЕЙ С ИНВАЛИДНОСТЬЮ.....	103
13. Alimuxamedova Nodira «MILLAT» HODISASINI TUSHUNISHDA ILMIIY-NAZARIY YONDASHUVLAR.....	110
14. Radjabova Aziza GLOBAL GEOSIYOSIY VA GEOIQTISODIY O‘ZGARISHLAR VA ULARNING MINTAQAVIY XAVFSIZLIKNI TA’MINLASH, NIZOLARNING OLDINI OLISHGA TA’SIRI.....	117

15. Dulanbayeva Oygul ZAMONAVIY JAMIYAT SHAROITIDA DIN VA IQTISODIY INSTITUTLARNING O'ZARO ALOQADORLIGI.....	123
16. Bekmurodov Xusan “MAHALLA YETTILIGI” – JAMIYATDA IJTIMOIIY MUNOSABATLARNI TAKOMILLASHTIRISHNING YANGI MEXANIZMI SIFATIDA (SOTSIOLOGIK TAHLIL).....	129
17. Samadov Shohzod FUQAROLIK JAMIYATI INSTITUTLARINING IJTIMOIIY TRANSFORMATSIYASIGA DOIR QARASHLAR (SOTSIOLOGIK TAHLIL ASOSIDA).....	135
18. Мирзаева Шахноза НОВЫЙ УЗБЕКИСТАН: ГЕНДЕРНОЕ РАВЕНСТВО В СФЕРЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА.....	142
19. Mirjavxarova Farida TRANSFORMATSION JAMIYATDA HARBIYLIK KASBI: ORIENTATSIYA VA DEFORMATSIYA (KASBIY BUZILISH) SABABLARI, OMILLARI VA UNING NAMOYON BO'LISHI.....	148
20. Xaytboev Boburjon INSON, FAN VA TEXNIKA TUSHUNCHALARI – FALSAFIY TADQIQOD OBYEKTI SIFATIDA.....	155
21. Xo'jamqulov Adham YANGI O'ZBEKISTONNING YOSHLARGA DOIR SIYOSATI: YOSHLAR IJTIMOIIY KAPITALINI RIVOJLANTIRISH OMILI SIFATIDA.....	162
22. Qobilov Uchqun DAVLAT BOSHQARUVINI RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA DAVLAT XIZMATCHILARINING KASBIY KOMILLIGINI SHAKLLANTIRISH.....	169
23. A'zamova Kumush INSON QADRINI YUKSALTIRISHDA IJTIMOIIY DAVLAT MEXANIZMLARINING REGULYATIV FUNKSIYASINI RIVOJLANTIRISH.....	176
24. Tajieva Dilnoz YANGI O'ZBEKISTON TARAQQIYOTIDA XOTIN-QIZLARNING O'RNI VA MAVQEI: SOTSIOLOGIK TAHLIL.....	183
25. Xaydarova Javohira RAHBAR AYOLLARNING BOSHQARUV KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING XORIJ TAJRIBASI.....	189
26. Каюмова Райхона МАХАЛЛЯ В УЗБЕКИСТАНЕ: ИСТОРИЧЕСКИЙ ИНСТИТУТ МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ И СОВРЕМЕННОЙ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ.....	198

ИЖТИМОЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ | JOURNAL OF SOCIAL STUDIES

Qobilov Uchqun,

Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридagi
Давлат бoshqаруви академияси докторанти,
Ўзбекистон Республикаси Mudofaa vazirligi ofitseri, mayor

DAVLAT BOSHQARUVINI RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA DAHLAT XIZMATCHILARINING KASBIY KOMILLIGINI SHAKLLANTIRISH

<http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.14564814>

ANNOTATSIYA

Global raqamlashtirish jarayonlari jamiyat hayotining barcha sohalariga ta'sir qila boshladi. Davlat boshqaruvi bundan mustasno emas. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini hokimiyat organlariga joriy etish bir vaqtning o'zida davlat xizmatchilariga "aqlli mashinalar" bilan ishlash ko'nikmalarini talab qilishga olib keldi. Malakali mutaxassislarning yetishmasligi, shuningdek, davlat xizmatchilari tomonidan sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish nuqtai nazaridan huquqiy tartibga solishning yetishmasligi tanlangan tadqiqot mavzusining dolzarbligini asoslaydi. Maqolada davlat xizmatchilari o'rtasida raqamli kompetensiyalarni rivojlantirish zarurligini tasdiqlash, ularning tartibga solishni kuchaytirishni talab qiladigan tarkibini aniqlash, shuningdek, davlat xizmatchilarining AT tizimlari bilan ishlash ko'nikmalarini egallash usullarini aniqlash maqsad qilib qo'yilgan.

Kalit so'zlar: raqamli iqtisodiyot, davlat xizmati, davlat xizmatchisi, komillik, raqamli kompetensiyalar, davlat boshqaruvi.

Кабиллов Учқун,

Докторант Академии государственного управления
при Президенте Республики Узбекистан,
офицер Министерства обороны Республики Узбекистан, майор

ФОРМИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ГОСУДАРСТВЕННЫХ СЛУЖАЩИХ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ

АННОТАЦИЯ

Глобальные процессы цифровизации стали затрагивать все сферы жизни общества. Государственное управление не является исключением. В то же время внедрение информационно-коммуникационных технологий в органы власти привело к востребованности навыков работы с «умными машинами» для госслужащих. Отсутствие квалифицированных специалистов, а также отсутствие правового регулирования в части использования технологий искусственного интеллекта государственными служащими обосновывают актуальность выбранной темы исследования. Цель статьи – подтвердить необходимость развития цифровых

компетенций у государственных служащих, определить их содержание, требующее усиления регулирования, а также определить методы приобретения навыков государственных служащих по работе с ИТ-системами.

Ключевые слова: цифровая экономика, государственная служба, государственный служащий, компетенции, цифровые компетенции, государственное управление.

Kabilov Uchkun,

Doctoral student of the Academy of Public Administration
under the President of the Republic of Uzbekistan,
officer of the Ministry of Defense of the Republic of Uzbekistan, major

FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF CIVIL SERVANTS IN THE CONTEXT OF DIGITALIZATION OF PUBLIC ADMINISTRATION

ABSTRACT

Global digitalization processes have begun to affect all spheres of society. Public administration is no exception. At the same time, the introduction of information and communication technologies in government bodies has led to the demand for skills in working with "smart machines" for civil servants. The lack of qualified specialists, as well as the lack of legal regulation in terms of the use of artificial intelligence technologies by civil servants, justify the relevance of the chosen research topic. The purpose of the article is to confirm the need to develop digital competencies among civil servants, determine their content, requiring increased regulation, and determine methods for acquiring skills of civil servants in working with IT systems.

Keywords: digital economy, civil service, civil servant, competencies, digital competencies, public administration.

KIRISH

Davlat xizmati davlat boshqaruvi tizimining markaziy elementidir. Konservativ xarakterga ega bo'lgan davlat boshqaruvi zamonaviy axborot jamiyati tomonidan talab qilinadigan muammolarga, xususan, "iqtisodni raqamlashtirish" fenomeniga xali unchalik moslashmagan. Davlat xizmatining maqsadi, bir tomondan, davlat hokimiyati organlarining vakolatlarini, ikkinchi tomondan, birinchilar faoliyatida ustuvor bo'lgan inson va fuqaroning huquq va erkinliklarini ta'minlashdan iborat. Shunday ekan, zamonaviy davlat xizmati davlat oldida turgan vazifalarni amalga oshirishning samarali vositasi bo'lishi, shuning uchun uning faoliyatiga raqamli vositalarni joriy etishdan manfaatdor bo'lishi kerak. Shu munosabat bilan, davlat xizmatchilarida samarali boshqaruv qarorlarini qabul qilish uchun raqamli tizimlarni malakali boshqarish vakolatlarini rivojlantirish zarur. Natijada, davlat xizmatining samaradorligi butun davlat boshqaruvi samaradorligini kafolatlaydi.

Davlatni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishda asosiy vazifalarni amalga oshirish raqamli texnologiyalarni muvaffaqiyatli tatbiq etish bilan uzviy bog'liqdir. Davlatimiz Prezidenti Sh.Mirziyoev takidlaganidek: "Bugun axborot texnologiyalari har bir jabhaga kirib borgan. Bu soha rivojlansa, boshqa sohalar ham ilgarilaydi, odamlarga qulayliklar oshadi" [1]. Haqiqatdan ham, bugungi kunda davlat boshqaruvi va jamiyatning barcha sohalarida aniq maqsadlarga erishish raqamlashtirish tizimini qo'llanmasdan amalga oshirish mumkin emas. Shu bilan birga, raqamlashtirish jarayonida qay darajada muvaffaqiyat qozonishi ko'p jihatdan bu masalaning texnik, huquqiy jihatlari bilan birgalikda subektiv omilga, yani davlat xizmatchilarining va jarayon subektlarining bu g'oyani qo'llab-quvvatlashi, uni amalga oshirishi bilan ham bog'liqdir. Davlatimiz Prezidenti ham haqli ravshda ta'kidlaganidek, "Taraqqiyotga erishish uchun raqamli bilimlar va zamonaviy axborot texnologiyalarini egallashimiz zarur va shart" [2], deya aholining va davlat organlari xodimlarining raqamli savodxonligini va madaniyatini oshirish orqali yuqori samaradorlikga erishish mumkinligini takidlaydi.

Bugungi raqamlashtirish sharoitida raqamli savodxonlikni oshirish konseptual hujjatlarda, shuningdek, davlat rahbari tomonidan asosiy vazifalar sifatida belgilab berilayotgan bo'lsa ham, ushbu tushunchalar amaldagi qonunchiligimizda o'z aksini topmagan. Ammo, axborot texnologiyalari sohasidagi talim berishni takomillashtirishda «Raqamli O'zbekiston-2030» Strategiyasining 2-bobida qo'yidagicha asosiy yo'nalishlar bo'yicha chora-tadbirlar nazarda tutilganligini ko'rish mumkin: aholining raqamli ko'nikmalarini oshirishga doir; davlat boshqaruvida raqamli ko'nikmalarni oshirishga doir; talim sohasida raqamli ko'nikmalarni oshirish yo'naltirilgan chora-tadbirlar shular jumlasidandir. Shuningdek, mazkur Strategiya va 2017-2021-yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirish bo'yicha Harakatlar Strategiyasining mantiqiy davomi sifatida davlatimiz Prezidenti tomonidan tasdiqlangan "2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasi"da va "2022-2023-yillarda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sohasini yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to'g'risida" [3]gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 22-avgustdagi №PQ-357 qarorida ham muhim sohalarni raqamlashtirilishga alohida etibor qaratilgan.

METODOLOGIYA

Raqamlashtirish jarayonlarining davlat boshqaruvi sohasiga tarqalishi munosabati bilan davlat xizmatchilarida raqamli kompetentsiyalarni rivojlantirish zarurati muammolari bo'yicha tadqiqotlarga qiziqish ortdi. Masalan, A.A.Koldushkoning ta'kidlashicha, davlat boshqaruvi sohasida "axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini jadal joriy etish" yo'nalishi raqamli platformalarning rivojlanmaganligi, shuningdek, davlat organlari xodimlarining raqamli kompetentligi muammosining mavjud [1]. N.S.Karapetyan hamda E.N.Kaunovlar tomonidan, davlat xizmatchilarining kompetentligini to'liq ochib berishga yagona me'yorlar va umumiy yondashuvning yo'qligi, shuningdek, menejerning shaxsiy xususiyatlarini kompetentsiya modeli sifatida hisobga olish zarurligini ta'kidlaydi [2]. E.V.Vasilieva, V.N.Pulyaeva, V.A.Yudinalar raqamli kompetentsiyalarni (kompyuter va ofis dasturlari bilan ishlash ko'nikmalari, axborot tahlillari va xavfsizlik asoslarini bilish) AKT kompetentsiyalarining tarkibiy qismlari sifatida tavsiflaydi va ularni asosiy, ilg'or va maxsus qismlarga ajratishni taklif qiladilar [3]. I.B.Bayxanovning ta'kidlashicha, transformatsiya davlat xizmatchilaridan nafaqat raqamli kompetentligini, balki davlat sektorining qiymat munosabatlari bilan ifodalangan raqamli moslashuvchanlik va yetuklikni ham talab qiladi, bu davlat boshqaruvining raqamlashtirishga tayyorlik darajasini ko'rsatadi [4]. M.B.Dobrobaba davlat xizmatining raqamli transformatsiyasidagi kechikish muammolariga to'xtalib o'tadi [5]. M.S.Oborin oliy o'quv yurtlari bilan faol hamkorlikda raqamlashtirish sharoitida davlat xizmati uchun kadrlar tayyorlash zarurligini qayd etadi [6].

A.V.Baranov, O.V.Kotlyarovalar davlat xizmatchilarini raqamli texnologiyalarni joriy etishga qiyinchiliksiz moslashtirish maqsadida davlat hokimiyati organlarida davlat xizmatchilariga nafaqat raqamli ko'nikmalarni egallashga, balki ushbu ko'nikmalarni qo'llash jarayonlarida ularga yordam berishga imkon beradigan raqamli transformatsiya guruhlarini yaratish taklif etiladi [7].

ASOSIY QISM

Keng ma'noda raqamlashtirish "raqamli texnologiyalarni jamiyat hayotining barcha sohalariga integratsiya qilish strategiyasi [8]", deb tushunilishi kerak. Lekin, biz davlat boshqaruvining o'zagi – davlat xizmatiga raqamli texnologiyalarni ishlab chiqish, joriy etish va amalda qo'llash bo'yicha strategiyadan manfaatdormiz.

Shunday qilib, raqamli iqtisodiyot deganda strategiya iqtisodiy faoliyatni tushunadi, bunda ishlab chiqarishning asosiy omili raqamli shaklda ma'lumotlar bo'lib, katta hajmlarni qayta ishlash va tahlil natijalaridan foydalanish an'anaviy boshqaruv shakllariga nisbatan turli xil ishlab chiqarish, texnologiyalar, uskunalar, saqlash, tovarlar va xizmatlarni sotish, etkazib berish samaradorligini sezilarli darajada oshirishi mumkin.

Davlat xizmatchilarining axborot va kommunikatsiya texnologiyalari muhitida jadal o'zgarishlarga tayyorligi haqida savol tug'ilmoqda. Amaldorlarning bo'shatilgan apparati yangi vazifalarni qanday bajarishini tasavvur qilish qiyin, chunki u butun xizmat faoliyati davomida ma'lum bir funktsiyalarga ega edi va endi u professional "inson" qarashini talab qiladigan mutlaqo boshqa, yanada murakkab vazifalarni hal qilish uchun keskin o'zgarishi kerak.

M.B.Dobrobaba intellektual tizimlarning to'g'ri ishlashini ta'minlash, ularni takomillashtirish va zaruriy ishlash qoidalarini ishlab chiqish uchun sobiq xodimlarning bir qismini "davlat tizimi ma'murlari" tarkibiga yo'naltirishni yoki davlat xizmatchilarini davlat sektorida axborot texnologiyalari sohasida amalga oshirilayotgan jinoyatlarni aniqlash, oldini olish, ularga chek qo'yish va ochish uchun kiberpolitsiya sohasiga o'tkazishni taklif qilgan [9]. Kiberxavfsizlik tendentsiyalari raqamli innovatsiyalar qanday qilib ish o'rinlarini yaratishini va ishsizlikka olib kelmasligini, balki yangi ish o'rinlarini yaratishini ko'rsatadi. Shu bilan birga, davlat xizmatchilarining yo'nalishini o'zgartirish uchun, birinchi navbatda, mansabdor shaxslar o'zlarining keyingi martaba faoliyati uchun zarur bo'lgan kompetensiyalar to'plamini o'zlashtira olishlari uchun ularni malaka oshirish dasturlari va kasbiy qayta tayyorlash dasturlaridan o'tishga yuborish kerak. Bu erda onlayn ta'lim va texnologiya bozori yordamga keladi.

Shu bilan birga, davlat xizmatchilarining raqamli tizimlar bilan to'g'ri ishlashi uchun kasbiy rivojlanishi "yangi avlod" ompetensiyalari yo'nalishi bo'yicha ham amalga oshirilishi kerak. Kompetensiya nima? Ilmiy adabiyotlarda ushbu kontsepsiyaning ko'plab ta'riflari mavjud.

Shunday qilib, masalan, I.B.Bayxanov kompetensiya ostida "xodimlarning xatti-harakatlarida namoyon bo'ladigan kasbiy ko'nikma va bilimlar hajmi, shaxsiy munosabat va xususiyatlar ba'zi ish vazifalarini bajarishni talab qiladi" [10]. Davlat fuqarolik xizmati lavozimlarini egallash uchun malaka talablarini belgilash bo'yicha uslubiy vositalarga muvofiq, kompetensiya – bu davlat xizmatchisining xatti-harakatlarida namoyon bo'ladigan kasbiy va shaxsiy fazilatlar majmui, bu ish vazifalarini samarali va unumli bajarish uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma, shuningdek kasbiy faoliyat tajribasi mavjudligini ko'rsatadi [11]. Ta'riflarga ko'ra, kompetensiya quyidagilardan iborat:

- professional ko'nikmalar;
- shaxsiy fazilatlar;
- kasbiy komillik.

Yuqorida ko'rib chiqilgan kompetensiyalarning ta'riflariga asoslanib, davlat xizmatchisining raqamli ko'nikmalarini raqamli muhitda "hardskills" (qattiq ko'nikmalar), shuningdek, davlat xizmatchilarining o'z xizmat vazifalarini samarali bajarishi uchun raqamli texnologiyalardan samarali foydalanishga qaratilgan "softskills" (yumshoq ko'nikmalar) shaxsiy fazilatlar deb ataladigan xodimning xatti-harakatlarida namoyon bo'ladigan kasbiy bilim va ko'nikmalar majmuasi sifatida tushunish maqsadga muvofiqdir.

Davlat xizmatchilarining kasbiy faoliyati sohasi va turini hisobga olgan holda davlat xizmatining lavozimlarini egallash uchun zarur bo'lgan mutaxassisliklar, ta'lim yo'nalishlari, bilim va ko'nikmalarga qo'yiladigan malaka talablari ma'lumotnomasiga muvofiq xodimlar quyidagilarni bilishi kerak:

- shaxsiy kompyuter bilan ishlash ko'nikmalari;
- axborot xavfsizligi va axborotni muhofaza qilish asoslari;
- shaxsiy ma'lumotlar va elektron imzolar to'g'risidagi qonun hujjatlarining asosiy qoidalari;
- elektron hujjat aylanish tizimi faoliyatining umumiy tamoyillari.

N.S.Karapetyan va E.N.Kaunov qo'llanmada keltirilgan axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sohasidagi xodimlarning kompetensiyalariga qo'yiladigan talablar umumiy xususiyatga ega bo'lib, raqamli iqtisodiyot davri ehtiyojlariga to'liq javob bermasligini haqli ravishda ta'kidladilar [12].

Bizning fikrimizcha, raqamli kompetensiyalar modelida shaxsiy va kasbiy kompetensiyalarni qoldirib, ularni uch darajaga bo'lish kerak:

I. Qo'llanmada ko'rsatilgan umumiy kompetensiyalar davlat xizmatining kichik guruhiga taalluqli bo'lishi kerak bo'lgan asosiy daraja;

II. Raqamli muhitda murakkab professional muammolarni muntazam ravishda hal qilishni o'z ichiga olgan va quyidagi vakolatlardan iborat bo'lgan yuqori guruhdan boshlab lavozimlarga qabul qilish uchun talab qilinadigan ilg'or daraja:

– idoralararo o'zaro hamkorlik va elektron hujjat aylanishi tizimlari bilan ishlash ko'nikmalari;

- davlat axborot resurslarini boshqarish tizimlari bilan ishlash qobiliyati;
- ma'lumotlar bazalari bilan ishlash ko'nikmalari;
- tartibga soluvchi axborot tizimlari bilan ishlash qobiliyati;

III. Maxsus daraja, shu jumladan ma'lum bir davlat organi faoliyatining o'ziga xos xususiyatlari va egallab turgan lavozimi bilan belgilanadigan, ya'ni ish beruvchining vakili tomonidan nomzodga taqdim etilgan kompetensiyalar.

Kompetentlik modeliga ko'ra, shaxsiy kompetensiyalar shaxsning raqamli transformatsiya strategiyasi va raqamli rivojlanish loyihalarini amalga oshirishda muvaffaqiyatli ishtirok etishiga imkon beruvchi individual xususiyatlarini aks ettiradi: natijalarga e'tibor qaratish, mijozga yo'naltirilganlik, muloqot, ijodkorlik, hissiy intellekt. Ushbu ro'yxatni global tafakkur, moslashuvchanlik va axborotni tez qayta ishlash qobiliyati bilan kengaytirish kerak.

Ma'lum bo'lishicha, iqtisodiyotni raqamlashtirishning o'zi davlat xizmatchilari ega bo'lishi kerak bo'lgan kompetensiyalarning zamonaviy modelini taqozo etadi. Shu munosabat bilan uslubiy qo'llanmada davlat xizmatchilarining raqamli kompetensiyalari kontseptsiyasini jamlash, qo'llanmaga o'zgartirishlar kiritish, unda shaxsiy raqamli kompetensiyalari tarkibini va xodimning kasbiy kompetensiyalarining uch darajasini e'lon qilish, shuningdek, mehnat reglamentiga raqamli kompetensiyalarga qo'yiladigan talablarni kiritish va davlat xizmatchilarining raqamli ko'nikmalariga qo'yiladigan talablarni sertifikatlash tartibini to'ldirish lozim. Bir davlat organidan boshqasiga o'tishda raqamli kompetensiyalar bo'yicha yagona talablar davlat xizmatchisiga qayta tayyorlash va jarayonlarni tartibga solishga vaqt sarflamasdan, yangi sharoitlarga tez moslashish imkonini beradi.

Qayd etish kerakki, davlat xizmatchilari malakasini oshirish AKT salohiyatidan foydalanish asosida mamuriy jarayonlarni o'zgartirish orqali faoliyatning umumiy samaradorligini va natijaliligini oshirish bo'yicha vakolatlarini rivojlantirishni o'z ichiga qamrab olmagan bo'lishi mumkin. Buning asosiy sabablari sifatida qo'yidagilarni ko'rsatish mumkin:

- «elektron hukumat» tizimiga o'tish sharoitida obektiv zarur bo'lgan vakolatlar tarkibi va darajasini oshkor etishning davlat darajada tasdiqlangan usullari, ularni qo'llash amaliyotining yo'qligi;
- davlat xizmatchilari malakasini oshirish va vakolatlarining zarur darajaga muvofiq o'zgarishini baholashga asoslangan maxsus dasturning mavjud emasligi;
- malaka oshirishga taalluqli yagona axborot resursining etarli darajada shakllanmaganligi (qonun hujjatlari, metodik, tahliliy va turli o'quv qo'llanmalar, shuningdek, talim muassasalarining ixtisoslashuvi) shular jumlasidandir.

XULOSA

Bugungi kunda davlat boshqaruvini modernizatsiyalashda professional yo'naltirilgan kadrlarni tayyorlash muhim ahamiyat kasb etmoqda. Davlat boshqaruvining samaradorligi ko'p jihatdan davlat organlari faoliyati sifatiga, shuningdek, davlat xizmatchilarining professional mahoratiga bog'liq. Davlat organlarining vazifalarini amalga oshirish, kun tartibiga qo'yiladigan yangi vazifalarni hal etishning samarali usullarini izlash davlat xizmatchilarining professional jihatdan yuqori mahoratga ega bo'lishini, kasbiy rivojl anishini talab qiladi. Shiddatli ravishda o'zgarib borayotgan ijtimoiy muhitda boshqaruv egiluvchan bo'lishi kerak. Shu bilan birga, boshqaruv qarorlarini tezkorlik bilan qabul qilish va ularni amalga oshirishni ta'minlash hamma boshqaruvchilarning qo'lidan kelmasligi ham mumkin. Davlat xizmatchisi – vazifa va funksiyalarni amalga oshirishda doimo ijodiy yondashuvni talab qiladigan kasb. Shuning uchun, davlat xizmati tizimidagi mutaxassislardan o'z professional faoliyatida ilmiy darajalarini muntazam oshirib borish talab qilinadi. Mamalakatimizdagi davlat boshqaruvining tarixiy shakllanishi va rivojlanishi tendensiyalarining mavjudligi davlat xizmatchilarini kompetensiyalarni oshirilishida muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, bugungi kunda 78 davlat xizmatchilari kompetensiyalarini oshirishda jahon tajribasida tan olingan ilmiy nazariyalarning hamohangligini ta'minlash taraqqiyotimizning asosiy ustuvor vazifalaridan hisoblanadi. Asosiy qism Buguni kunda boshqaruv kadrlar kompetentligi va uning nazariy asoslarini o'rganish, ular faoliyati yuksalishining nazariy-

konseptual asoslarini takomillashtirish davlatning rahbar kadrlar tayyorlash siyosati va dunyoda kechayotgan tendensiyalar muhim rol o'ynaydi.

Qayd etish kerakki, raqamlashtirish bo'yicha davlat dasturlarining muvaffaqiyatli amalga oshirilishi davlat organlari xodimlari va xalqning raqamli savodxonligiga bog'liq ekanligini amaliyot ham tasdiqlamoqda. Haqiqatdan ham, davlat boshqaruvini raqamlashtirish sohasidagi yuqori darajadagi raqamli madaniyat mamlakatdagi raqamli transformatsiyaning harakatlandiruvchi kuchiga aylanishi mumkin.

Raqamlashtirish davrida davlat boshqaruvining evolyutsiyasi samarali va kechikmagan bo'lishi uchun davlat xizmatchisi texnik innovatsiyalar bilan bir qatorda rivojlanishi kerak. Ikkinchisi birinchilarning xizmat faoliyatini yengillashtirish va modernizatsiya qilish uchun mo'ljallanganligi sababli, ishda quyidagilar zarur ekanligi haqida xulosalar chiqarildi:

– davlat boshqaruvi sohasida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish bo'yicha qonunchilikni takomillashtirish orqali davlat xizmatchilarining AT-tizimlari bilan o'zaro hamkorligini moslashtirish;

– davlat xizmatchisining raqamli kompetensiyalari kontseptsiyasini ma'lum bir lavozimlar guruhini egallash uchun zarur bo'lgan kasbiy ko'nikmalar va shaxsiy xususiyatlar ro'yxatini ko'rsatgan holda, ular bilan mehnat nizomlari va sertifikatlash tartibini to'ldirish;

– oliy ta'lim dasturlariga bo'lajak davlat xizmatchilarini raqamlashtirish yo'nalishlari bo'yicha tayyorlash nuqtai nazaridan o'zgartirishlar kiritish;

– onlayn platformalarni davlat xizmatchisining professional va shaxsiy raqamli kompetensiyalarining yagona modelini takomillashtirishga yordam beruvchi kurslar, vebinarlar va amaliyotlar bilan ta'minlash.

Adabiyotlar/ Литература/ References:

1. Президент Шавкат Мирзиёевнинг 2022 йил 14 апрел куни ахборот технологиялари соҳасидаги натижалар ва жорий йилги вазифалар муҳокамаси юзасидан ўтказилган йиғилишдаги маърузаси. // <https://president.uz/uz/lists/view/5127/>

2. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга мурожаатномаси. //2020 йил 24 январь.// (Электрон манба) <https://nrm.uz/>

3. <https://lex.uz/uz/pdfs/6166539>

4. Колдушко А.А. Цифровизация гражданской службы: нормативно-правовой аспект / А.А.Колдушко // Современный город: власть, управление, экономика. 2021. Том 1. – С. 48-55.

5. Карапетян Н.С. Трансформация компетенций государственных служащих в условиях развития цифровых технологий / Н.С.Карапетян, Е.Н.Каунов // Креативная экономика. 2020. Том 14. № 6. – С. 993-1010.

6. Васильева Е.В. Развитие цифровых компетенций государственных гражданских служащих Российской Федерации / Е.В.Васильева, В.Н.Пуляева, В.А.Юдина // Бизнес-информатика. 2018. № 4 (46). С. 28-42.

7. Байханов И.Б. Трансформация профессиональных компетенций специалистов государственного управления / И.Б.Байханов // Миссия конфессий. 2021. Том 10. № 3. – С. 320-327.

8. Добробаба Н.Б. О перспективах цифровой трансформации государственной (муниципальной) службы / Н.Б.Добробаба // Юридический вестник Кубанского государственного университета. № 4. 2018. – С. 54-60.

9. Оборин М.С. Формирование цифровых компетенций управления государственных служащих в условиях нового экономического формата / М.С.Оборин // Научный результат. Технологии бизнеса и сервиса. 2021. Т. 7. №2. – С. 69-81.

10. Баранов А.В. Цифровая компетентность государственных служащих как ресурс политической власти / А.В.Баранов, О.В.Котлярова // Государственное и муниципальное управление. Ученые записки. 2021. № 2. – С.11-17.

11. Данилова Л.Н. Основные подходы к пониманию цифровизации и цифровых ценностей / Л.Н. Данилова, Т.В. Ледовская, Н.Э.Солынин и др. // Вестник Костромского государственного университета. Серия: Педагогика. Психология. Социокинетика. 2020. №2. [Электронный ресурс]. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/osnovnye-podhody-k-ponimaniyu-tsifrovizatsii-i-tsifrovyyh-tsennostey> (дата обращения: 02.04.2022).

12. Добробаба Н.Б. О перспективах цифровой трансформации государственной (муниципальной) службы / Н.Б.Добробаба // Юридический вестник Кубанского государственного университета. № 4. 2018. – С. 54-60.

13. Байханов И.Б. Трансформация профессиональных компетенций специалистов государственного управления / И.Б.Байханов // Миссия конфессий. 2021. Том 10. № 3. – С. 320-327.

14. Справочник квалификационных требований к специальностям, направлениям подготовки, знаниям и умениям, которые необходимы для замещения должностей государственной гражданской службы с учётом области и вида профессиональной служебной деятельности государственных гражданских служащих. Утв. Минтрудом России. [Электронный ресурс]. URL: <https://rosmintrud.ru/> (дата обращения: 20.04.2022).

15. Карапетян Н.С. Трансформация компетенций государственных служащих в условиях развития цифровых технологий / Н.С.Карапетян, Е.Н.Каунов // Креативная экономика. 2020. Том 14. № 6. – С. 993-1010.

ИЖТИМОЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

3-МАХСУС СОН

ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ
СПЕЦИАЛЬНЫЙ НОМЕР-3

JOURNAL OF SOCIAL STUDIES
SPECIAL ISSUE-3

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Тадқиқот город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000